

Συγκριψαλιούντες τὰ ἀνωτέρω παρατηροῦμεν ὅτι ὁ Ἡρόδοτος θέτων τὴν Παιονίαν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ, δὲν ἀναφέρει καὶ λίμνην. Περιγράφων δὲ τὰ ὅρια τῆς Φυλλίδος λέγει ὅτι πρὸς δυσμὰς ἔχει τὸν Ἀγγίτην ποταμὸν καὶ πρὸς μεσημβρίαν τὸν Στρυμόνα, εἰς τὸν ὑποῖον ὁ Ἀγγίτης χύνεται καὶ οὐχὶ τὴν λίμνην. Ἀναφέρων δὲ Μύρκινον τὴν Ἰδωνίδα θέτει αὐτὴν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Στρυμόνος καὶ οὐχὶ τῆς λίμνης. Ὁ Θουκυδίδης ἀναφέρει ἀνώνυμῳς αὐτὴν ὡς λίμνην καὶ ἀλλαχοῦ σαφῶς ὅτι ὁ Στρυμὼν ἀνωθεν τῆς γεφύρας σχηματίζει εὐρείαν λίμνην.

Ἐὰν λοιπὸν ἀπομακρύνωμεν ἐκ τῆς λίμνης τοῦ Ἀχινού τὴν Κερκινίτιδα καὶ τὴν Πρασιάδα, τὰ πάντα ἐξηγοῦνται καὶ τὰ κείμενα τοῦ Ἡροδότου εἶνε σαφέστατα καὶ ἀκριβέστατα· ἀποδεικνύεται δὲ καὶ ἐνταῦθα ὅτι ὁ Ἡρόδοτος κάλλιστα ἐγνώριζε τοὺς τόπους, τοὺς ὁποίους περιέγραψε καὶ μάλιστα δὲν θὰ ἔλεγε περισσότερα ἂν σήμερον τὰ ἔγραψεν.

Ὁ Ἀρριανὸς θέτων τὴν Κερκινίτιδα ἢ μετατοπίζων αὐτὴν εἰς τὴν λίμνην τοῦ Ἀχινού, περιέπεσε βεβαίως εἰς πλάνην καὶ ἐξέλαβε τὴν ἀνώνυμον ὡς τὴν Κερκινίτιδα.

Τί δὲ νὰ εἴπωμεν δι' ἐκείνους ἐκ τῶν νεωτέρων, οἵτινες ἐπὶ τῆς λίμνης τοῦ Ἀχινού, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνάγκης, θέτρουσι καὶ τὴν Πρασιάδα λίμνην; Οἱ πρῶτοί περὶ τούτων γράψαντες βεβαίως παρενόησαν τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ ἀπεπλανήθησαν εἰς τὰς κρίσεις των, οἱ δὲ μετὰ ταῦτα ἀνεξετάστως ἀπεδέχθησαν τὰς ἐσφαλμένας ἐκείνων γνώμας καὶ δὲν ὤκνησαν νὰ μετατοπίσωσιν ὅρη λίμνας, ποταμούς, πόλεις, ἔθνη ὁλόκληρα καὶ θαλάσσας ἀκόμη καὶ φέρωσιν ἀδικαιολόγητον ἀναστάτωσιν, ἐπιπολαίως ἄγνοϊαν τῷ Ἡροδότῳ καταλογίζοντες, ἵνα ἀπλῶς ὑποστηρίξωσι γνώμην τὴν ὁποίαν ἐκ προκαταλήψεως ἀπεδέχθησαν καὶ οὐδέποτε ἔλαβον τὸν κόπον ἐπὶ τόπου νὰ ἐξετάσωσι.

Μ. Χρυσόχοος

ΦΙΛΤΡΑ, ΕΠΩΔΑΙ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑΙ

(Ἐξ ἀνεκδότου πραγματείας περὶ τῶν «Ἑλληνίδων Ἑταιρῶν»)

Μία τὰ μάλιστα περίεργος καὶ ἐνδιαφέρουσα ὄψις τοῦ ἐταιρικοῦ βίου εἶνε ἀναμφιβόλως καὶ ἡ πίστις καὶ ἐνασχόλησις τῶν γυναικῶν τούτων περὶ τὰ φίλτρα καὶ τὰς ἐπωδάς, δι' ὧν ἐπειρῶντο νὰ κατακτήσωσι τὸν ἐραστὴν ἢ, τὸ συνηθέστερον, νὰ ἐπαναφέρωσιν εἰς τοὺς ἐγκαταλειφθέν-

τας κόλπους των τὸν προδῶσαντα τὴν πίστιν καὶ ἀρνηθέντα τοὺς ὀρκισεν ἀνίσχον.

Ἐτίλουν δὲ τὰς μαγείας ἢ φαρμακείας ταύτας, ἦτοι αὐταὶ αἱ ἐταῖραι, καὶ μάλιστα αἱ πρεσβύτεραι, ἢ κατέφευγον εἰς τὰς καλουμένας φαρμακευτρίας ἢ φαρμακίδας, περίεργα καὶ ἀγυρτικὰ γραῖδια, περὶ ὧν ἐλέγοντο καὶ ἐπιστεύοντο θαυμάσιά τινα, οἷον ὅτι κατῆγον τὴν σελήνην, ὅτι ἐπέτενον τὴν νύκτα κτλ. καὶ αἵτινες ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐτρύγων τὰς ἀτυχεῖς ἐρωτολήπτους.

Ὡς δειναὶ φαρμακεύτριαι ἐφημίζοντο αἱ Σῦραι, καὶ μάλιστα αἱ Θεσσαλαί, ἢ δὲ Μήδεια ἡ τρομερὰ μάγισσα, ἢ ὅποια ἔδρασε κυρίως ἐν Ἰωλκῷ, ἐθεωρεῖτο μετὰ τῆς Κίρκης καὶ τῆς Ἑκάτης ἡ προστάτις τῶν μαγισσῶν καὶ τῆς μαγείας ἐπίσης καὶ τὰ βότανα ἢ ἄλλα ἀντικείμενα, χρησιμεύοντα ὡς φίλτρα, ἐκαλοῦντο ἐνίοτε βοτάναι τῆς Ἰωλκοῦ.

Αἱ φαρμακεῖαι ἐτελοῦντο τὴν νύκτα ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς Σελήνης, ἣν καὶ ἐπεκαλοῦντο αἱ μάγισσαι ὡς Σελήνην ἢ ὡς Ἄρτεμιν ἢ ὡς Ἑκάτην· ἂν δὲ κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς φαρμακείας ἤκούοντο ὠρυόμενοι οἱ κύνες τῆς πόλεως, ἐθεωρεῖτο τοῦτο εὐοίωνον εἰς ἐπιτυχίαν, διότι ἐπιστεύετο ὅτι ἡ Ἑκάτη ἀνερχόμενη ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ ἐκ τῶν τάφων περιήρχετο τὰς τριόδους, οἱ δὲ κύνες βλέποντες αὐτὴν ὑλάκτουν ἐκ σεβασμοῦ καὶ τρόμου· ἐκρότουν δὲ τότε αἱ μάγισσαι πρὸς τιμὴν τῆς χάλκινα σκεύη καὶ τὴν ἐπεκαλοῦντο θερμότερον. Θεστυλί, λέγει παρὰ Θεοκρίτῳ ¹ ἡ φαρμακεύτρια πρὸς τὴν θεράπαιναν :

Θεστυλί, ταὶ κύνες ἄμιν ἀνὰ πόλιν ὠρύονται
ἃ θεὸς ἐν τριόδοισι τὸ χάλκεον ὡς τάχος ἄχει.

Ὡς φίλτρα ἐχρησίμευον πολλὰ καὶ ποικίλα ἀντικείμενα, ποικίλαι δ' ἦσαν καὶ αἱ χρήσεις αὐτῶν ἀνάλογοι μὲ τὴν περίστασιν καὶ τὴν δεινότητα τῆς φαρμακίδος. Τὰ συνηθέστερα φίλτρα ἦσαν μαγικαὶ βοτάναι, ἢ δάφνη, ἢ κυπάρισσος, ἢ ἀγρία συκῆ, δρεπόμεναι τὴν νύκτα εἰς τὰ νεκροταφεῖα, ἢ τὰ πίτυρα, τὰ ἄλωιτα, τὸ ἵππομανές, ἢ ἱυγξ, ἢ δαγύς, ὁ ρόμβος, ὡς καὶ πτερὰ γλαυκὸς βαμμένα δι' αἵματος βατράχου, ὅστων ἀφαιρεθὲν ἀπὸ τὸ στόμα πεινώσης κυνός, σάυρα τριμμένη εἰς κόνιν καὶ ἀναλελυμένη, ὅστ' νεκρῶν ἐξορυττόμενα τὴν νύκτα διὰ τῶν ὀνύχων ² καὶ ἀποσπώμενα διὰ τῶν ὀδόντων, μαῦρον ἔριον προβάτου ³, ρύγχος λύκου, ὀδόντες ὄφeos ⁴, καὶ εἴτι ἄλλο.

Τὸ ἵππομανές ἦτο φυτὸν φυτόμενον κυρίως ἐν Ἀρκαδίᾳ τὸ ὅποιον

¹ Θεοκρίτου II. 30.

² Ὁρατ. Ἐπιδ. V.

³ Θεοκρ. ἄνωτ.

⁴ Ὁρατ. Σατυρ. 1. VIII.

τρώγων ὁ ἵππος ἢ ὁ πῶλος ἐμαίνετο εἰς ἀπόλαυσιν τῆς θηλείας. Ἴππομανὲς δ' ἐκαλεῖτο ἐπίσης, καὶ ἐθεωρεῖτο φίλτρον ἰσχυρότατον, κρεατῶδές τι ἔκφυμα τοῦ μετώπου τοῦ ἀρτιγεννήτου πώλου, τὸ ὅποιον ἔτρωγεν, ὡς ἐπιστεύετο, ἢ μήτηρ φορβάς, ἐπεζήτουν δὲ μετὰ μανίας αἱ φαρμακεύτραι. Ἡ ἱυγξ εἶνε τὸ χαριτωμένον καὶ φιλάρεσκον πτηνᾶριον τὸ σήμερον καλούμενον σειςσπυγίς, σουσουράδα ἢ κωλοσοῦσα· ἐθεωρεῖτο ἀναπόσπαστον βοήθημα οὐ μόνον πάσης φαρμακίδος, ἀλλὰ καὶ πάσης ἐταίρας ἢ φιλαρέσκου γυναικὸς καταφευγούσης εἰς μαγείας, ἵνα ἐλκύσῃ τὸν ἐρώμενον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σωκράτης ὁμιλῶν πρὸς τὴν Θεοδότην¹ χαριεντίζεται ὅτι διὰ τῆς ἱυγγος ἐλκύει καὶ δελεάζει τοὺς νεανίσκους ἐταίρους του· ἡ ἱυγξ ζῶσα ἢ νεκρά ἐτίθεται περὶ τὸν ῥόμβον καὶ συνεστρέφετο μετ' αὐτοῦ διαρκεύσης τῆς φαρμακείας, ἐνῶ ἢ μάγισσα ἢ ἡ ἐταίρα ἀπὸ κειροῦ εἰς κειρὸν ἐπανελάμβανεν.

¹ ἱυγξ, ἔλαχε μου ἐκεῖνον πρὸς τὸν οἶκόν μου τὸν ἄνδρα.

ὁ δὲ ῥόμβος ἦτο κυκλοτερές ὄργανον ξύλινον καὶ χάλκινον, ὅμοιον πρὸς τὸν σημερινὸν σβοῦρον, καὶ τὸ ὅποιον περιστρεφόμενον ἀπέδιδέ τινα ἦχον, βαρὺν μὲν, εἰάν ἐστρέφετο βραδέως, ὀξύν δέ, εἰάν ταχύτερον· τὸν ῥόμβον ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν αἱ φαρμακίδες πάντοτε ἐντὸς τοῦ κόλπου των². Ἡ δαγὺς ἦτο κηρίνη πλαγγὼν παριστῶσα τὸν ἐρώμενον καὶ ὑποβαλλομένη εἰς διάφορα βασανιστήρια. Ἐνίστε ἐγίνετο χρῆσις δύο³ πλαγγόνων, τῆς μιᾶς κηρίνης τῆς δ' ἄλλης ἐξ ἐρίου· ἡ κηρίνη ἐτίθετο γονυπετῆς πρὸ τῆς ἄλλης, ἐβασανίζετο δ' ὑπ' αὐτῆς πολυτρόπως καὶ ἐπὶ τέλους διεσπᾶτο καὶ ἀνεδύετο, ἐπαρκεύσης τῆς φαρμακίδος.

Οὕτω καὶ ἡ σάρξ του νὰ λυθῇ ἀπὸ τὸν ἔρωτα.

Ἄν δὲν ἀπατῶμαι, ἡ χρῆσις τῆς κηρίνης πλαγγόνος, ὅπως καὶ ἄλλων φίλτρων καὶ μαγγανευμάτων, σώζεται καὶ σήμερον παρὰ τοῖς μάγοις καὶ ταῖς μαγίσσαις.

Πλὴν τῶν ἀβλαβῶν τούτων φίλτρων, αἱ δεινότεραι τῶν φαρμακίδων μετεχειρίζοντο καὶ τινὰ ἀπαισιώτερα καὶ ἀληθῶς κακοῦργα μέσα.

Τοιοῦτον λ. χ. εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ Ὁρατίου περιγραφόμενον ἐγκληματικὸν φίλτρον τῆς Κανιδίας· ἡ βδελυρὰ φαρμακίς, ἡ ὁποία εἶχε καὶ ἀξιώσεις ἔρωτος, βοηθουμένη ἀπὸ τὰς δύο συντρόφους τῆς ἑστησε πρῶτον τὸν λέβητα, τὸ ἀπαραίτητον αὐτὸ ὄργανον πάσης μαγείας, καθ' ὅλους τοὺς τόπους καὶ τοὺς αἰῶνας· κατόπιν προήγαγον μικρὸν καὶ ἀπαλὸν παιδάριον, τὸ ὅποιον εἶχον κλέψῃ· τὸ ἐγύμνωσαν καὶ χωρὶς νὰ

¹ Ξενοφ. Ἀπόμνημον.

² Λουκιανοῦ. Ἑταιρ. διαλογ.

³ Ὁρατ. σατύρ. ἄνωτ.

λυπηθῶσι τὴν λευκὴν καὶ ἀθώαν σάρκα του, χωρὶς νὰ καμφοῦσιν ἀπὸ τὰς
 ἰκέτιδας φωνάς καὶ τὰ παιδικὰ του βλέμματα, τὸν ἔθαψαν εἰς τὴν γῆν
 μέχρι τοῦ λαιμοῦ· εἰς τὴν θέσιν δὲ ταύτην ἔμελλε νὰ μείνῃ τὸ πτωχὸν
 πλάσμα μέχρις οὗ ἀποθάνῃ· ἐν τῷ μεταξύ, καὶ ἐνῷ ἐξηκολούθουν τὰς
 φαρμακείας των, παρέθετον πρὸ τῶν ἀπλήστων ὀφθαλμῶν του προκλη-
 τικὰ ἐδέσματα καὶ εὐώδη ποτά, τὰ ὁποῖα ἤλλασσον τρεῖς τῆς ἡμέρας·
 τὸ παιδίον διττῶς οὕτω βασανιζόμενον ἐμαραίνετο καὶ μετ' οὐ πολὺ
 ἀπέθνησκε. Ἀλλὰ πρὶν ξεψυχήσῃ, ἐνῷ προσήλου ἤδη τὰ τελευταῖα
 ἀπηλπισμένα βλέμματά του εἰς τὰ πρὸ αὐτοῦ ἐδέσματα, αἱ μέγαιραι
 ὤρμιον τὸ ἐξέθαπτον τὸ διεμέλιζον καὶ ἀφῆρουν τὸν μυαλὸν του. Ὁ
 μυελὸς δ' οὗτος ἐθεωρεῖτο τρομερὸν καὶ ἄφικτον φίλτρον, ἔχον τὴν δύ-
 ναμιν νὰ σύρῃ τὸν ἐρώμενον εἰς τοὺς πόδας τῆς ἐρώσεως, νὰ τὸν καθι-
 στῇ ταπεινὸν καὶ γελοῖον ἢ νὰ τὸν βασανίζῃ μέχρι θανάτου.

Ὑποθέτω ἐν τούτοις ὅτι τὸ φίλτρον καὶ ἡ περιγραφὴ αὕτη, ἂν δὲν
 εἶνε κακόνου ἐπινόημα τοῦ ποιητοῦ, ἀποδίδει μόνον τὰς Ῥωμαίας
 ἑταίρας καὶ φαρμακίδας. Ἐν Ἑλλάδι τὰ ἔθνη ἦσαν πάντοτε ἡμερώ-
 τερα, ἀβρότερα δὲ καὶ τερπνότερα ἰδίᾳ τὰ τῶν ἑταίρων· τὰ δὲ φίλτρα
 των ἀπλούστερα καὶ ἀθωότεραι καὶ χαριέστεραι αἱ φαρμακεῖαί των.

Αἱ φαρμακεύτριαι¹ τοῦ Θεοκρίτου ἔστησαν καὶ αὐταὶ τὸν λέβητα
 ὑπὸ τὰς ὠχρὰς ἀκτῖνας τῆς Σελήνης· ὁ λέβης, πιθανώτατα, ἦτο πλή-
 ρης ὕδατος ἀντανακλῶντος τὸν οὐρανὸν μὲ τοὺς ἀστέρας καὶ τὴν σελή-
 νην, ὁ φυσικὸς δ' αὐτὸς κατοπτρισμὸς ἐγέννησεν, ὡς φαίνεται, τὴν
 ἐπικρατοῦσαν πρόληψιν ὅτι αἱ μάγισσαι κατῆγον τὴν σελήνην καὶ τὰ
 ἄστρα.

Τὸν λέβητα ἔσταψαν μὲ μαῦρον ἔριον προβάτου, φοινικέῳ οἶος
 ἄκτω, εὐχρηθεῖσαι νὰ δεθῇ δι' αὐτοῦ καὶ ὁ ἐρώμενος, ὁ βαρὺς καὶ σκλη-
 ρὸς Δέλφις, ποῦ ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας δὲν ἐκτύπησε τὴν θύραν, δὲν ἠρώ-
 τησεν ἂν ζοῦν ἢ ἀπέθανον· ἐπικαλοῦνται κατόπιν τὴν Σελήνην καὶ
 τὴν χθονίαν Ἑκάτην τὴν τρομερὰν νὰ καταστήσῃ τὰ φίλτρα των
 ἰσχυρά ὡς τὰ τῆς Κίρκης καὶ τῆς Μηδείας· καὶ ἐνῷ ἡ φίλη ἢ ἡ θερά-
 πεινα στρέφει διαρκῶς τὸν ρόμβιον μὲ τὴν ἱυγγα ἐπικαλουμένη τὴν
 θελκτικὴν τῆς δύναμιν

ἱυγῆ, ἔλκε τὸ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα

ἢ ἀτυχὲς ἐρώσα ρίπτει κατὰ σειρὰν τὰ φίλτρα εἰς τὸν λέβητα ἢ ἐπι-
 πάσσει εἰς τὸ πῦρ ἐπάδουσα

τὰ Δέλφιδος ὅστια πάσσω.

¹ Εἰδύλλ. II.

Πρῶτον τὰ ἄλφειτα, κατόπιν ἡ δάφνη καὶ τρίτον τὰ πίτυρα, τὰ ἄφυκτα καὶ πανίσχυρα,

τὰ καὶ τὸν ἀναιδῆ κινήσαι κ' ἀδάμαντα·

καὶ ὅπως καίεται ἡ δάφνη καὶ κρατεῖ καὶ ἀναψεν ἐξαίφνης, καὶ ἡ σὰρξ τοῦ Δέλφιδος θέλει κατὰ ἐκ τῆς φλογὸς τοῦ ἔρωτος¹. τήκεται κατόπιν ὁ κηρὸς ἵνα τακῇ κ' ἐκεῖνος ὑπὸ ἔρωτος, καὶ στρέφεται ὁ ρόμβος ὁ χαλκοῦς ὁ ἱερός τῆς Ἀφροδίτης ἵνα στρέφηται βαρυθυμῶν καὶ ὁ ἐρώμενος περὶ τὴν θύραν τῆς ἐρώσεως· ἀκολουθοῦσι τρεῖς σπονδαὶ καὶ τὸ ἱππόμανές, ἐκ τοῦ ὁποίου μκίνονται

καὶ πῶλοι ἂν ὄρεα καὶ θαλὶ ἵπποι·

κατόπιν τίλλεται καὶ καίεται κλωστήν πρὸς κλωστήν τεμάχιον ἐκ τῆς χλαίνης τοῦ Δέλφιδος, τὸ ὁποῖον ἔχασεν ἢ ἐλησμόνησέ ποτε εἰς τὸν οἶκόν της, ἐπικαλεῖται ὁ ἔρως καὶ ἡ ἑυγὴ καὶ ἀναβάλλεται δι' αὔριον τὸ φίλτρον τῆς τριμμένης σαύρας, κακὸν ποτόν· ἡ δὲ θεραπεία ἀναλαμβάνει ν' ἀλείψῃ διὰ φίλτρων τὸ κατώφλιον τοῦ Δέλφιδος πτύουσα καὶ ψιθυρίζουσα

τὰ Δέλφιδος ὅστις μάσσω.

Αὕτη εἶνε ἡ ἀπλοϊκὴ τῆς ἐλληνίδος φαρμακεία, ἣν ἀκολουθεῖ θερμὴ καὶ ἀφελὴς ἡ ἐξιστόρησις τοῦ ἔρωτός των, τοῦ κάλλους τοῦ ἀνδρός, τῆς πρώτης συνεντεύξεως καὶ τῆς πρώτης ἡδονῆς, καὶ τελειώνει μὲ ἀπειλὰς περὶ νέων κακῶν φαρμάκων καὶ ἀσπασμόν πρὸς τὴν Σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας, τῆς ἡσύχου νυκτὸς τοὺς ὀπαδοὺς.

Μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω καέντων φίλτρων ἡριθμήθη καὶ τὸ κράσπεδον τῆς χλαίνης τοῦ Δέλφιδος, ἦτο καὶ τοῦτο ἀπαραίτητον· γὰρ ἔχη δηλονότι ἡ φαρμακίς πρῶγμα τι ἀνῆκον εἰς τὸν ἐρώμενον, οἷον ἐνδυμα ἢ ὑπόδημα ἢ καὶ τρίχας ἐκ τῆς κεφαλῆς του, ἀκριβῶς ὅπως καὶ σημεριναὶ μάγισσαι ἀπαιτοῦσι τὰ καλούμενα σημάδια, τρίχας ἢ κομμένα νύχια ἢ τὸ ὑποκάμισον κτλ. τοῦ μαγευομένου· φαίνεται δ' ὅμως ὅτι τὴν ἔλλειψιν ταύτην ἠδύνατο ἐνίοτε ν' ἀναπληρώσῃ ἡ δαγὺς. Προχειρότερας καὶ κοινοτέρας συνεπῶς φαρμακείας τὴν περιγραφὴν μᾶς διέσωσεν ὁ Λουκιανός.

Ἡ φαρμακίς εἶνε Σύρα τὸ γένος, γραῖα μὲν, ἀλλ' ὠμὴ ἀκόμη καὶ συμπαγής, μέτριον δ' ἀπαιτοῦσα τὸ τίμημα τῶν ἐπωδῶν τῆς ἀφύκτων

¹ Ἡ ἔκφρασις ὑπενθυμίζει νεώτερά τινα μάγια· ἡ ἐρώσα προμηθεύεται ζωντανὰ μικρὰ ἰχθύδια, τὰ ὁποῖα ἀργοκαλεῖ εἰς τὸ πῦρ ἀσπαίροντα, ἐπ' αὐτοῦ ἐκαστοῦ·

καλεῖ καλεῖ τὸ ψαρόκι καὶ σπαρτάρει

ἔτσι γὰρ σπαρτάρη καὶ γὰρ μέγα τὸ κορμάκι του.

ἄλλως τε καὶ ἀλανθάστων. Αὐτὴ ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς καὶ ἄρτου ἐπανάγαγε μετὰ τέσσαρας ὅλους μῆνας εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἐγκαταλειφθείσης Βακχίδος τὸν ἀδίκως χαλεπαίνοντα καὶ ξενοκοιμώμενον Φανίαν τὸν ἐραστὴν τῆς.

Ἡ Σύρα ἀντὶ λέβητος ἐχρειάσθη κρατῆρα εὐμεγέθη, ἀντὶ δὲ ὕδατος εἶναι γλυκὺν καὶ μαγικόν, ἐξ οὗ ἐπετρέπετο μόνον αὐτὴ νὰ πίνῃ, πλὴν τούτων ἐχρειάσθη ἄλλας καὶ θεῖον καὶ δᾶδα, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐπὶ μεγάλους ὀβολούς, τὸ ἰχυρότατον τῶν φίλτρων. Τότε ἐκρέμασεν ἀπὸ πασσάλου τὰ σημάδια καὶ τὰ ὑπεθυμίασε διὰ τοῦ θεοῦ σπείρουσα τὸ ἄλλας εἰς τὸ πῦρ καὶ μνημονεύουσα ἀμφοτέρων τὰ ὀνόματα, τῆς ἐταίρας δηλονότι καὶ τοῦ ἐρωμένου. Βακχίς καὶ Φανίας ἢ Πάμφιλος καὶ Μύρτιον· ἐξήγαγε κατόπιν ἐκ τοῦ κόλπου τῆς τὸν ρόμβον καὶ τὸν ἔστρεψε ψιθυρίζουσα τὴν ἐπιδὴν τῆς τὴν πανίσχυρον. Καὶ τέλος πληρωθεῖσα καὶ ἀποπέμπουσα τὴν ἐταίραν, ἐδίδαξεν αὐτὴν ἰσχυρὸν κατὰ τῆς ἀντιπάλου μίσσηθρον. Τὸ μίσσηθρον τοῦτο, τουτέστι μέσον ἵνα ὁ ἐρώμενος μισήσῃ τὴν ἀντίζηλον, σωζόμενον, νομίζω, μέχρι σήμερον εἶναι τὸ ἐξῆς :

Ἡ ἀτυχοῦσα ἐταίρα παρεφύλαττε περιπατοῦσαν τὴν ἀντίζηλον καὶ παρετήρει, χωρὶς νὰ φαίνεται, τὰ ἐπὶ τοῦ χώματος ¹ ἵχνη τῶν ποδῶν τῆς, μόλις δ' ἐκείνη παρήρχετο, σπεύδουσα κατεπάτει καὶ ἡμαῦρου διὰ τῶν ἰδίων ποδῶν τὰ ἵχνη ταῦτα, ἐπιθαίνουσα διὰ μὲν τοῦ δεξιοῦ ποδὸς εἰς τὸ ἀριστερόν ἵχνης, διὰ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ εἰς τὸ δεξιὸν καὶ ἐπιλέγουσα.

Ἐπιθέθηκά σοι καὶ ὑπέρανω εἰμί.

Αὐταὶ καὶ ἄλλαι τοιαῦται ἦσαν αἱ φαρμακεῖαι, αὐτὰ δὲ καὶ τὰ φίλτρα. Τί δ' ὅμως ἦσαν αἱ ἐπωδαί ;

Ἐκτὸς τῶν μικρῶν νύξεων τοῦ Θεοκρίτου, ἐν αἷς εἶνε κατὰδῆλος καὶ ἡ σφραγὶς τοῦ ποιητοῦ, παράδειγμα ἐπωδῆς προερχομένης ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ λαοῦ, καθόσον γνωρίζω, οὐδὲν σῶζεται· ὁ Λουκιανὸς ἀρκεῖται μνημονεύων ὅτι αἱ ἐπωδαὶ συνέκειντο ἀπὸ βαρβαρικὰ καὶ φρίκώδη ὀνόματα, καὶ ὅτι ἀπηγγέλλοντο ἐπιτροχῶ τῇ γλώσσει. Ἄλλ' αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ εἰδησις καὶ ἡ ἀναλογία πρὸς τὰ σημερινὰ ξόρκια καὶ γητέμματα μᾶς ἐξηγεῖ τὴν ἔλλειψιν παντὸς ἵχνους ἐπωδῆς.

¹ Καὶ σήμερον τὸ χώμα τοῦτο τῶν πατημάτων τηρούμενον καὶ λαμβανόμενον διὰ τῆς ἐπαλάμης τῆς ἀντιζήλου χρησιμεύει ὡς σημάδι πρὸς κάμωμα, ἥτοι φαρμακείαν.

Ἡ φύσις ἀληθῶς τῶν τοιούτων ποιημάτων ἀπαιτεῖ νὰ εἴνε ἀκατάληπτα καὶ ἡχηρὰ ἵνα πτοῶσι καὶ ἐπιβάλλωνται περισσότερον· λέξεις ἀσχετοὶ καὶ ἄνευ ἐννοίας πολλάκις τίθενται παραλλήλως μόνον καὶ μόνον ἐπειδὴ ἡχοῦσιν ὁμοίως, παραλλάσσουσαι συνήθως κατὰ ἐν σύμφωνον, ρ ἢ τ, π ἢ μ. Αἱ καταλήξεις διαστρέφονται, νέαι λέξεις μεγάλῳ φωνοὶ δημιουργοῦνται καὶ συντίθενται, ἀνακυκῶνται τῶν ἀγίων καὶ τῶν δαιμόνων τὰ ὀνόματα, μεταφέρονται ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλο φράσεις ἀσυμβίβαστοι, διακοπτόμεναι συχνὰ ἀπὸ χασμῆματα, πτυσίματα ἢ σταυροκοπήματα, καὶ ὅλα αὐτὰ παραδίδονται προφορικῶς ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἀγγραμμάτων καὶ ἀπροσέκτων στρεβλούμενα καὶ ταραττόμενα καὶ ἀληθῶς εἰς φρίκην καὶ βαρβαρισμὸν ἀπολήγοντα. Καὶ ταῦτα μὲν εἶνε τὰ περὶ τοῦ ζητήματος ἱστορικώτερα, πλὴν δ' ὅμως τούτων πλεῖστα ἀναφέρονται ἀπίθανα καὶ τερατώδη, μεταμορφώσεις μάλιστα μαγικαί, θαυμάσιαι, ἀνάλογοι πρὸς τὰς μαγείας τῶν παραμυθίων, μαρτυροῦσαι δ' ἀπλῶς τὴν φαντασίαν καὶ εὐπιστίαν τοῦ λαοῦ· ἄλλος μετεμορφώθη εἰς φυτὸν καὶ ἄλλη διὰ φαρμάκων, εἰς κόρακα, ἵνα πετάξῃ πρὸς τὸν ἐραστήν, καὶ ὁ πτωχὸς ὁ Δούκιος εἰς ὄνον, πειραματιζόμενος, καὶ εἶδε καὶ ἔπαθε καὶ ἔδρασε πάμπολλα.

Ἄλλ' ἡ ἐξέτασις πάντων τούτων ἀνήκει εἰς εἰδικὴν πραγματείαν, τὸ δὲ θέμα μου ἐνδιαφέρει μόνον ἡ πίστις ἢ βαθεῖα, ἣν αἱ ἑταῖραι ἔτρεφον πρὸς τὰ φίλτρα καὶ τὰς φαρμακείας, καὶ ἡ ἐπίδρασις ἣν αὕτη ἤσκει εἰς τὰς πράξεις, τὰς σκέψεις καὶ τὰ αἰσθήματά των, οἷαν ἀκριβῶς εἰς τὰς σημερινὰς συναδέλφους των ἀσχεῖ ἡ πίστις πρὸς τὰ ξόρκια τὰ γητέμματα καὶ τὰ καμώματα.

Μετὰ θερμῆς ἐπεζήτουν τὴν καλλιτέραν φαρμακίδα δαπανῶσαι πρὸς τοῦτο ὅ,τι εἶχον μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν κοσμημάτων των· συχνὰ διεπληκτίζοντο μεταξύ των μὲ τὴν ἀπλὴν ὑπόνοιαν μαγείας, ἐτόλμων νυκτερινὰς ἐφόδους εἰς τὰ νεκροταφεῖα, καὶ ἀπέβαινον θύματα τῶν γραιδίων, ὅσα ἐπηγγέλλοντο τὸν ἔρωτα διὰ φαρμάκων.

Ἄλλ' ὅμως αὐταὶ αἱ φαρμακίδες, ἀπόμαχοι ὡς τὰ πολλὰ ἑταῖραι, δὲν εἶχον, ὡς φαίνεται, πολλὴν πεποίθησιν εἰς τὰς μαγείας των, διότι μὴ ἀρκοῦμεναι εἰς τὴν δύναμιν τῶν φίλτρων των, ἀλλὰ δοξάζουσαι, ὅπως καὶ αἱ σημεριναὶ μάγισσαι καὶ ξορκολογίστραι, ὅτι

καλὰ ν' καὶ τ' ἅγια τοῦ Θεοῦ

καλὰ ν' καὶ τὰ ρεμέντια,

δὲν ἀπηξίουν νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὴν μεσολάβησιν τῶν φίλων καὶ ὁμηλικῶν τοῦ ἐρωμένου, νὰ ἐπικαλῶνται δὲ μάλιστα τὴν συνδρομὴν

τῶν δούλων, τῶν οἰκιστῶν καὶ μυστικαποδόχων δούλων, οἵτινες ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των, τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ νεαροῦ κυρίου των καὶ τῆς ἐξόχου πανουργίας των, πολλὰ ἔβλαπτον τὰς ἐταίρας, εἰς διαρκῆ καὶ ἄμεσον σχέσιν πρὸς αὐτὰς εὐρισκόμενοι. Αἱ σχέσεις αὗται τῶν ἐταίρων πρὸς τοὺς δούλους ἐξετάζονται ἐν ἄλλῳ κεφαλαίῳ.

Ἐν Μεσολογίῳ.

Α. Τραυλαντώνης.

ΤΑ ΛΟΥΤΡΑ ΤΗΣ ΥΠΑΤΗΣ¹

(ΟΔΟΠΟΡΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ).

Ἄψευδης Νύμφη.—Ὁ τιτανώδης λόφος.—Ἀρλεκίνοι.—Περιγραφή τῆς πηγῆς.—Τὰ λουτρά ἐν τῇ ἀρχαιότητι.—Ἡ οἰκία Χατζίσκου.—Ἡ Οἶτη μαστιζομένη ὑπὸ καταιγίδος.—Ὁ Ἡρακλῆς ἐπὶ τῆς Πυρᾶς καὶ εἶτα εἰς τὸν Ὀλυμπόν.—Βίος ἀβίωτος.—Δωμάτια δημόσια καὶ ποντικοί.—Ὡραι λουτρῶν.—Εἴσοδος ἐν τῇ δεξαμενῇ· ἐντυπώσεις λουτρατζῆ.—Ἄλλοις ἑμιλῶν θεραπευτικὴ ιδιότης νέα πολύτιμος ἐφεύρεσις τῶν..... ἐνοικιαστῶν.—Ὁ Βουλαντζὴ ὑπηρέτης.—Τερπνὴ τοποθεσία.—Πλῆξις, μονοτονία, δυσθυμία.—Πενιχρὰ ἐσπερίς· Κῶστος ὁ Καρπενήσιος, τὸ Ὀδοιπορικόν του, τὸ τραγοῦδί του.—Οἱ λεπροὶ τῆς Ὑπάτης, ἡ τρώγλη των, ὁ βίος των, οἱ ἔρωτές των.—Οἱ νέοι λουτῆρες.—Τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου καταστήματος, τὸ ἐκκλησιαστικὸν πραξικόπημα καὶ ἡ παράδοξος θυσία.—Ὑστερόγραφον.

Χ

Πρὸ πεντήκοντα καὶ πλέον ἐτῶν ὁ αἰμίμηστος Εὐαθέριος Λάνδερερ ἐπιτοπίως μελετήσας καὶ ἐπιστημονικώτατα ἀναλύσας τὰ ἱαματικὰ λουτρά τῆς Ὑπάτης, ἔγραφε περὶ αὐτῶν ὅτι πολλοὶ πάσχοντες ἤθελον μεταβαίνει κατ' ἔτος πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς θεραπευτικῆς ταύτης ἀψευδοῦς Νύμφης καὶ ὀλίγιστοι ἤθελον ἐπιστρέφει χωρὶς νὰ ὑμνώσιν εὐγνωμόνως τὸ δῶρον τοῦτο τῆς φύσεως². Πρὸ ἐνὸς ἔτους περιηγούμενος τὴν Φθιώτιδα ἐπεσκέφθην τὴν «ἀψευδῆ ταύτην Νύμφην» ἣν ἐκθειάζουσι πάντες σχεδὸν οἱ λουσθέντες εἰς τὰ θαυματουργὰ αὐτῆς ὕδατα καὶ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως ἐπίεσθην, ὅτι πᾶν ὃ,τι γράφεται ἢ λέγεται περὶ τῶν λουτρῶν τούτων εἶνα ἀληθέστατον.

Ὁ τιτανώδης λόφος ἐφ' οὗ ἀραιῶς εἰσι πεφυτευμένα ὀλίγα τινὰ δένδρα καὶ ἀνεγείρονται οἰκήματα πρὸς χρῆσιν τῶν λουομένων, εἰς μεγάλην εὐρίσκεται ἀντίθεσιν πρὸς τὴν περιθέουσαν αὐτὸν καταπράσινον πεδιάδα

¹ Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ «Παρνασσῶ» τὴν 15 Ἰανουαρίου 1893.

² Ε. Λάνδερερ. Περὶ τῶν λουτρῶν τῆς Ὑπάτης, 1886.